عەسکەر و ئیخوان و دیموکراسی لە سودان .. حەسەن یاسین

لە ٢٥ی مانگی تشرینی یەکەمی رابردوو، بەفەرمانی سەرۆکی سوپای سودان عەبدولفەتاح بورهان، هێزەکانی ئاسایش، عەبدوڵلا حەمدۆک سەرۆکوەزیرانی سودانیان دەستگیرکرد و لەوتارێکدا، کە لە تەلەفزیۆندا پەخشکرا، بورهان باری نائاسایی لەوڵاتدا راگەیاند و حکومەتی مەدەنی و ئەنجومەنی سەرکردایەتیی هەڵوەشاندەوە و بەمەش جارێکیدیکە، سوپا لەڕێگەی کودەتای عەسکەرییەوە، ئاسۆی چوون بەرەو دیموکراسیی لە سودان، لێڵکرد!

عەسکەر لە سودان، مێژوویەکی سیاسیی خراپیان هەیە و هەمیشە هەوڵیانداوە فەرمانڕەوای بکوژوببڕی وڵات بن. جەعفەر نومەیری یەکێکبوو لەو عەسکەرە پلەدارانەی کە لە ٢٥ی ئایاری ١٩٦٩دا، بەزەبری هێز، دەسەڵاتی گرتەدەست و تا ٦ی نیسانی ١٩٨٥ لەفەرمانڕەوایی عەسکەرتارانەی وڵات بەردەوامبوو، چونکە عەسکەرێکیتری پلەدار، کە سوارئەلزەهەببوو، لەفەرمانڕەوایی وڵات لایبرد و خۆی جووە جێی. سوارئەلزەهەب کەسێکی سەربازیبوو، بەڵام نیشتمانپەروەرێکی دیموکراتبوو، بۆیە بەڕەزامەندیی خۆی، پاش هەڵبژاردن، دەستبەرداری دەسەڵاتبوو!

نومەیری یەکەمین سەرۆکی سودانبوو کە (شەریعەتی ئیسلام)ی خستەنێو بواری داد لە وڵاتدا، ئەمەش بووەهۆی گەورەترکردنی کەلەنی کێشەکانی نێوان باکور و باشوری وڵات. باکور موسەڵمانن و باشوریش مەسیحی! جیاوازیی دینی و زمانی و نەتەوەیی و پاوانکردنی دەسەڵات، لەلایەن موسەڵمانانەوە بوونەهۆی بەرپابوونی جەنگێکی ناوخۆیی، یان راستتر بڵێین بوونەهۆی ئەوەی باشوورییەکان، بە ڕێبەرایەتیی سوپای رزگاریی میللیی سودان(SPLA)، بەسەرکردایەتیی جۆن گەرەنگ، جەنگی سەربەخۆیی رایەبگەیەنن. جەنگەکە بەردەوامبوو تا لە ساڵی ٢٠١١دا، باشور سەربەخۆیی بەدەستهێنا و باشورییەکان دەوڵەتی باشوری سودانیان دامەزراند!

عومەر بەشیر، وەک عەسکەرێک، کە بە بیروباوەڕ ئیخوانی بوو، لەڕێگەی کودەتاوە لە ساڵی ١٩٨٩ دەسەڵاتی گرتەدەست و فەرمانڕەواییەکی ئیسلامیی دامەزراند و ٣٠ ساڵ بەئاگر و ئاسن فەرمانڕەوایی وڵاتیکرد.

لە ساڵی ٢٠٠٣ بەشیر جەنگێکی ناوخۆیی لە دارفۆر بەرپاکرد و سەریکێشا بە جینۆسایدکردنی خەڵکەکەی و ٣٠٠ تا ٤٠٠ هەزار کەسی

تەدا کوژرا.
تا ٢٠١١ و پێش جیابوونەوەی باشوری سودان، وڵاتی سودان، لەڕووی رووبەرەوە، هەم گەورەترین وڵاتی عەرەبی بوو، هەم گەورەترین وڵاتی ئەفریقیایش.
لە کۆتایی ٢٠١٨دا، خەڵک دەستیاندایە ناڕەزایی و خۆپیشاندان، حکومەتی بەشیر، بە ئاگر وەڵامیدانەوە و سەرەنجام جارێکیدیکەش عەسکەر لە ١١ی نیسانی ٢٠١٩دا کودەتایکرد!
سودان وڵاتێکە دانیشتوانەکەی نزیکەی ٤٥ ملیۆن کەسە. خەڵکەکەی لەبارێکی سیاسی و کۆمەڵایەتی و ئابوریی خراپدان، بەدەست چەندین کێشەوە دەناڵێنن، ئاو نییە، کەرەستەی خۆراک نییە، نرخی بەنزین بەرزە، گەنم و دانەوێڵە زۆر کەمە و بەشی پێداویستییەکانی هاووڵاتییان ناکات. نەخۆشی لە وڵاتدا زۆرە و دەرمان کەمە، ئەو حکومەتە دیموکراتەی بە هەڵبژاردن دەسەڵاتی گرتبووە دەست و حەمدوک سەرۆکایەتیی دەکرد، ڕێگری و کۆسپی گەورەی بۆ چاکسازی لەبەردەم قوتکرابۆوە و هێشتاش هەر کۆڵینەدەدا، کەچی لە پڕ ڕۆژی ٢٥ی تشرینی یەکەمی رابردوو، عەسکەر، جارێکیدیکەش کودەتای کرد و حکومەتی هەڵبژێردراوی هەڵوەشاندەوە، دوای ئەوەش پلەدارانی عەسکەریی ئیخوانیی سەربە بەشیر، هەوڵیاندا کودەتا بەسەر کودەتاچییەکاندا بکەن و حکومەتێکی ئیسلامیی ئیخوانی بێننەوە سەر تەختی فەرمانڕەوایی، بەڵام هەوڵەکەیان سەرینەگرت!
ئێستا سودانییەکان لە ئیخوانییەکان رزگاریانبووە، بەڵام پێناچی وا زوو لەدەست حوکمڕانیی عەسکەر دەربازیان بێت، چونکە عەسکەرتارەکانی سودان، میسر و ئیمارات و سعودییە و ئیسرائیلیش پشتیوانیانن!

حەسەن یاسین

نمەی ئەشك شنەی گوڵە.. ستار ئەحمەد

لە چرۆیەكا شەونمە عەشقێك
ئەشكە وشەی بارانە
نیگاكان تارمایی گەردو
سروەی بەیانی كاڵبوونەوەن
شتنەوە لەنازی چڵو
شۆڕبوونەوە بۆ ناخی بەروارەكان
بەرەو بناری سەهەندی ژوانگە
رامان لە پەیوەستی سنوورەكان
گەردیلەیەكی وەفا بووم لە هەناسەت هەڵزنام
لەگەڵ خەمەكانتانا مەزن دەبمو دەبمە بولبولێ
سینەی پەڕە , تەلبەندی شەوانەی غوربەتییە
لە دەروازەی سۆزێكەوە چون پرشنگێ
گلینەكات ماچ دەكەمو
ئاوێزانی عومرت دەبم
ساڵانێك لە توانەوەی شەكرە بەفرو
بەهارێك لە بارینی پەپوولەی شیعر
تەمەنێك لە بیماری باڵدارەكان
شەوانێك لە فڕینی هێلانەی بابردە
هاوسزای گەردانەی دڵێكی دێوانەن
حەز بە تروسكەی چیاكانا هەڵدەواسن
لە وشە سۆزاویەكان وەڕس دەبێ , نزا دەچنێ
بڕواكان لە خەناوكەی دەروونا دەسووتێن
یەكەم ژوانە توانەوە لە خوێنما دەتوێتەوە
روحم بارمتەی پەیوەستەكانەو
بەرەو جەستەی سووتێنراوم هەڵدەفڕێ
لەگڕا نێڵەم دێ
شەونمێك ماچی زارم ناكا
توێشووی جوانیم لە شانما لاسەنگە
نامەیەكی شیعراوی ژوانگەیەك بە باڵام نادوورێ

ترس خەریکە لەگەڵ وشە زاخاویەکاندا
دورگەی خەونەکانم دەگرێتەوە
هەڵاتن لە بەیانی
دواکەوتنی وەڵامە شەکراویەکان
لەبیرچوونەوەو لە ئامێز نەگرتنی گوڵە پەیڤی هێنراوەکانم
بێئاگایی لە پەپوولە باڵژاکاوەکانی نەمامی دڵسۆزیم
بێهوودەیی لە رێگە بە تەفرە چنراوەکانو
خۆزگە تاڵەکانی نێو شیلەی دوارۆژە مردوەکان
لە نیگایەکی گۆشەی تێڕوانینم ورد بەرەوە
بزانە خوناوی زاری پێنووسەکەم
هەنسکی کچێنی چۆن کردوە بە کفنو
لە سایەی سێبەری عومری شادی دەچنێتەوە
دەترسم ئەو دڵەت شێتانە بەردباران کراوە
لە رووما دابخرێو بە ئاوارەیی سەر بنێمەوە

ستار ئەحمەد

•

ڕاگەیاندنی ژمارە ٢ی سەدەی زیرێک

بانگەوازی بەرەو سەدەی زیرێک لە بەهاری ساڵی ٢٠٢٠ بەم ڕستەیە دەستی پێکرد: "سەدەی زیرێک" ناوی پرۆژەیەکە، کە لە ڕۆژی ٢٦/٠٦/٢٠٢٠ ەوە دەست پێدەکات و ڕۆژی ٢٩/١١/٢٠٢١ (سەدساڵەی حەسەن زیرێک) دەگاتە ئەنجام."

وا لە کۆتایی ئەم مانگەدا لە ڕۆژی لە دایکبوونی حەسەن زیرێک نزیک دەبینەوە، هونەرمەندێک کە ڕەنگە یەک لە بلیمەتەکانی جیهانی وێژە و دەنگ و مۆسیقا بێ، هونەرمەندێک کە لە مەکۆی شارستانیەتی ناوچەمان و لە داوێنی زنجیرەچیای زاگرۆس لە دایکبوو و هەر لە پاڵ لقێکی ئەو چیایە بەخاک سپێردرا.
لە سەر چیا و دەشت و پێدەشتەکانی کوردستان هەر ئێستاش پاش

تەپەڕینی چەند هەزارە، نەوای هەرە و چەمەری، کەڵام و بەیت و
حەیران و بەستە و مەقام و لاواندنەوە، تەموورە و دەهۆڵ و نەقارە
دەگاتە گوێ- سەرزەوینەک کە هاوشانی شارستانیەتی ئاشور و ئورارتو
و میسر و یۆنانی دێرین بووە.
زیرەک یەک لە هەزاران دەنگبێژی کورد بوو کە کەلام و نەوا و مەلەدی
و شیعر و ئاهەنگی سەدەکانی پێشوویان گەیاندە ئێمە و ئێستاش لە
سەدەی بیست و یەکدا نەتەوەیەکی پەنجا میلیۆنی خۆیان لە ئاهەنگ و
مەلەدی و شیعری گۆرانییەکانیدا دەبیننەوە.

ئێمە کۆمەڵێک لە کەسان و دام و دەزگای مەدەنی، هونەریی، ئەدەبی،
هونەرمەند، نووسەر و شارەزای بوارەکانی دیکە، لە ناوخۆ و دەرەوەی
وڵات، سەدەمین ساڵی لەدایکبوونی زیرەکمان بە دەرفەت زانی بۆ
ئەوەی ئاوڕ لە خۆمان، لە مۆسیقا، وشە و وێژەی کورد و زیرەک وەک
گەنجینەیەک بدینەوە.

ئێمە لە عەینی کاتدا یادی هەموو ئەوکەسانەش بەرز و پیرۆز
ڕادەگرین کە سەرەڕای بەسەرهات و کارەساتی گەورەی سەر گەلەکەمان،
ئەو ماوەی سەدساڵەیان، لە هەموو بوارەکی سیاسی، فەرهەنگی،
کۆمەڵایەتی و هونەرییدا، کردە سەردەمی ژیانەوە و بووژانەوە.
بانگەوازەکانی سەدەی زیرەک لە ماوەی ١٨ مانگی ڕابووردا، سەرەڕای
تەشەنەی پەتای کوڕۆنا، سەدان کەس و دەیان ناوەند و دەزگای لە
ناوخۆ و دەرەوەی وڵات لە یەک نزیک کردەوە. هەر لەو ماوەیەدا،
دەیان لێکۆڵینەوە، نووسراوە، بابەت و کاری هونەریی لە بازنەی
ژیان و بەرهەم و بەسەرهاتی زیرەکدا، ئامادە کرا و بەشێکی بەرچاوی
بڵاوکرانەوە.

ئێستاش لە گەڵ نزیکبوونەوە لە ڕۆژی ٢٩/١١/٢٠٢١ بەرە بەرە بەرنامە
تۆمارکراوەکان و بابەت و لێکۆڵینەوەی نوێ بڵاودەکرێنەوە و لێرەوە
ڕایدەگەیەنین کە هەمووان دەتوانن چاوەڕێی بڵاوکردنەوەی بەرنامە و
بابەتەکانی سەدەی زیرەک بن.

هەروەها ڕایدەگەیەنین ئەگەر کەسان و ناوەندەکان لە ناوخۆ و دەرەوە
بابەت و بەرنامەیان ئامادەکردوە، دەتوانن ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ
لە پڕۆژەکەدا بەشدار بن. باوەشی ئێمە بۆ هەمووان ئاواڵەیە. خۆ
ئەگەر ئەوەش نەگونجا با خۆیان بۆ یادی ئەو هونەرمەندە گەورەیەی
گەلەکەمانەوە بڵاوی بکەنەوە.

ماڵپەڕی ڕۆژهەڵات – بۆکان ، ڕێکخراوی جیهانی کورد- ئاڵمان،

کۆمەڵێک هونەرمەند، نووسەر و کەسایەتی کورد
٢٢/١١/٢٠٢١

چیرۆک بۆ منداڵان.. کەو و رێوی.. نووسینی: رەزا شوان

بەیانی رۆژێکی بەهار، لە دامێنی چیایەکی بەرزی کوردستان، لەسەر تاشە بەردێکی قووچ و بەرزدا، کەوێک نیشتبۆوە. پێ بە گەرووی دەیقاسپاند. رێوییەک بینی و لە خۆشیدا کەوتە هەڵپەڕین.

رێوییەکە: ئای کە کەوێکی جوان و قەڵەوە. گەشتی ئەمڕۆمان دەرچوو. بەڵام با بیر لە فێڵێک بکەمەوە و لێی نزیک ببمەوە، تا بتوانم بە ئاسانی بیگرم و حەپەلۆشی بکەم ـ دوای کەمێک بیرکردنەوە ـ پێموایە فێڵێکی باشە. دەی پێویستە زووبکەم تا هەڵنەفڕیوە.

رێوییەکە بە ئەسپایی رۆیی و لە کەوەکە نزیک بۆوە.

رێوییەکە: بەیانیت باش، ئەی کەوی دەنگخۆش، ئەی شاهونەرمەندی باڵندەکان، بە راستی خاوەنی دەنگێکی ناوازە و ئەفسووناوی. من زۆر سەرسامی جوانی و دەنگە زوڵاڵە و خۆشەکەتم.

کەوەکە: زۆر سوپاس

رێوییەکە: ئەوەشم بیستووە، کە تۆ بەهرەیەکی زۆر باشیشت لە نواندن و لە لاسایی کردنەوەدا هەیە. بەڵام من بە چاوی خوم هیچ نواندنێکم لێت نەبینیوە. دەتوانی ئەم توانایەت و راستییەشم بۆ بسەلمێنی؟

کەوەکە بە زمانلووسی و ئەم پێ هەڵدانەی رێوییەکە بڕوای کرد و پێی فشەوە بوو.

کەوەکە: چی بکەم تا بۆت بسەلمێنم؟

رێوییەکە: دەتوانی ڕۆڵی کەسێکی چاو نووقاوی نووستوو ببینی؟

کەوەکە: بۆ ناتوانم، لەمە ئاسانتر نییە.

کەوەکە سەری کردە سەر تاشە بەردەکە و هەردوو چاوی

نووقاند.
رێوییەکە یەکسەر پەلاماری کەوەکەی دا و بە دانەکانی هەردوو باڵی گرت و بردی.
کەوەکە زانی تێکەوت و کۆتایی ژیانێتی و رێوییەکە دەیخوات.
کەوتە بیرکردنەوە.. بیرۆکەی فێڵێکی باش بە خەیاڵیدا هات.
دوا تروسکەی هیوای بوو بۆ رزگاربوون لە مردن.
ک□و□ک□: رێوی گیان دەزانم دەمخۆیت. لەوانەیە بە خواردنی من تێر نەبیت. بەڵام من لەم نزیکانە کونە کەروێشکێک دەزانم لە کوێیە.. پێش ئێستا دوو کەروێشکی قەڵەو و خرپنم بینی چوونە کونەکەیانەوە.. لە ئێستادا نووستوون. گەر کونەکەیانت پیشان ب□د□م، بە ئاسانی دەتوانیت هەردووکیان بگریت و خۆت مەستی گۆشت کەروێشک بکەیت. بەڵام بە مەرجێک پیشانت دەدەم، کە بە دەنگێکی بەرز و بە خێرایی هاوار بکەیت و بڵێی:"لاولاو".
رێوییەکە بە قسەکانی کەوەکە بڕوای کرد و ل□ د□□ی خ□□یدا وتی: دوو کەروێشکی قەڵەو بەشی دوو رۆژم دەکەن. ئ□ای کە گۆشتی کەروێشک خ□□ش و ب□تام□. خ□□ ئ□گەر هەردووکیانیش نەگرم یەکێکیان هەر دەگرم. چی ت□□ د□چێت کە بە دەنگێکی بەرز هاواربکەم و ب□□□م " لاولاو ". دەمی کردەوە کە بڵێت "لاولاو". کەوەکە لە دەمی بەربوو و رزگاری بوو و هەڵفڕی.. چوو لەسەر لووتکەی چیایەکەدا نیشتەوە.
رێوییەکە (لەبەر خۆیەو□): ک□□ی من وا گ□م□ژ□ بوومە و بە ئاسانی هەڵخەڵ□ تاوم؟
ک□و□ک□ش (لەبەرخۆیەوە): نازانم چۆن بڕوام بە قسەکانی ئەو رێوییە کرد؟ رێوی هەر رێوییە، گەر کەوڵەکەشی بگۆڕێت.. ئەی کورد ناڵێت:

“رێوی بە فێڵ ناوەستێ …… مەگەر تەڵە بیبەستێ”

پێویستە لەم بەسەرهاتەم، پەند وەربگرم و دووبار□ ه□□□ن□خ□□□ ت□م.

□□□□□□□□□□□□□□□□□) □□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□ () □□□□□□□□□ □ □□□□□□□□ □□ .□□□□□□□□□□ □□□ (□□□□□) □□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□ □□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□□□□ □□ □□□□ “□□□□□□□□□□□” □□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□ .□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□ .()

مەبەستم لەم چیرۆکە، کەسانی فێڵباز لە ناو کۆمەڵدا زۆرن. کە دەیانەوێ ب□ ف□□□ و بە زمانلووسی، کەسانی خۆشباوەڕ بۆ مەبەستی خۆیان هەڵبخەڵەتێنن. بەڵام هەموو جارێک سەرکەوتوو نابن و لەوان زیرەکتر هەیە. پێویستە

وریابین و نەکەوینە داوی ئەم فێڵباز و قۆڵبڕانەوە، کە لە رێوی رێویترن.

سوید: ٢٠٢١